

*Дајана Лазаревић**
Институт за политичке студије, Београд

ПОЛИТИКА ЈЕДНОГ ДЕТЕТА И ЊЕНЕ ПОСЛЕДИЦЕ: АЗИЈА И БАЛКАН

Сажетак

Политика једног детета први пут се у оквиру законских регулатива појавила у НР Кини 1979. године. У складу са увреженим веровањима по кинеској традицији, породице са мушким наследником сматране су угледнијим и просперитетнијим од породица са женским наследником. Како је велики број породица желео да осигура себи мушког наследника, а истовремено да избегну казне због прекорачења дозвољеног броја деце, родитељи су се одлучивали на разне методе: од селективних абортуса, до сакривања рођења женске деце, која су трпела злостављање, изгладњавање и често сурово убијана. Задржаћемо се посебно на феномену селективних абортуса, који није карактеристичан само за Кину, него и за већи део Азије, а стигао је и на Балкан. Рад који се налази пред читаоцима не представља огледало ставова *ProLife* или *ProChoice*, када су у питању абортуси. Овај рад представља објективан, мултидисциплинарни поглед на феномен селективних абортуса, који се појавио прво у НР Кини, као последица увођења „политике једног детета”, а потом и у Индији, арапском свету, а последње две деценије се практикује и у одређеним државама Балкана (Албанија, Северна Македонија, Црна Гора). Разлози за тзв. преференцију синова су различити: систем вредности, васпитање, социо-економски разлози. Међутим,

* Имејл адреса: dajanalazarevic93@gmail.com; ORCID: 0009-0001-2534-450X.

последнице таквог чињења су несагледиве, будући да се ремети природни демографски баланс између броја припадника мушког и женског пола.

Кључне речи: политика једног детета, селективни абортуси, „недостајуће жене”, инфантицид, демографски баланс, криминално понашање

УВОД

Од завршетка Другог светског рата до 1970-их година дошло је до наглог увећања становништва у Народној Републици Кини, што је, према мишљењу комунистичког председника Маа Цедунга била позитивна ствар. Цедунг је сматрао да је држава моћнија, ако је многољуднија, те је кинески тзв. *бејби бум* одговарао његовој замисли као инструмент стварања јаке државе (Jisen 1998, 36). Међутим, кинески историчари наводе да је Цедунг у каснијем периоду своје владавине (1960-их и почетком 1970-их) почео да мења мишљење у вези са популационом политиком државе, из бројних разлога. Кинески научник Ма Ћисен (Ma Jisen) наводи да је нагли пораст становника у Кини довео до превеликог притиска на економију државе, повећања сиромаштва становништва, али и несташице хране и пијаће воде. Треба узети у обзир и чињеницу да је свега 7% укупне територије Кине било под аграрним земљиштем, што није могло да подржи нагли пораст становништва (Jisen 1998, 36–37).

Према Ћисену, Цедунг је у почетку кажњавао стручњаке који би му предложили да се на неки начин ограничи рађање деце. Међутим, касније му је постало јасно да је то неопходно и један је од творца „политике једног детета”, која је уведена 1979. године, иако званично под Денгом Сијаопингом, као део политике планирања породице (Jisen 1998, 35–36).

Важно је рећи да „политика једног детета” није био једини закон у Кини који је ограничавао рађање деце. Рецимо, од 1955. године почело је охрабривање у „планирању породице”, са њиме и употреба контрацептивних средстава и блага пропаганда која је полако уводила људе у смањење рађања деце. „Политика двоје деце” је уведена 1973. године, а 1979. године и „политика једног детета” (Wei 2015, 131). Због побуна међу становништвом које није навикло

на ту врсту рестрикција, донесен је нови закон 1984. године, који је дозвољавао двоје деце по породици, али само ако су обоје родитеља јединци (што је, опет, био врло мали проценат). У 2013. години закон о планирању породице је дозволио двоје деце по породици ако је један од родитеља јединац. То је био симболичан увод за закон из 2015. године који је дозволио двоје деце по породици, без икаквих условљености (Wei 2015, 131–132).

Међутим, оно што нису предвидели, или су у недостатку других могућности игнорисали, Мао Цедунг, а потом и Денг Сијаопинг, јесте да ће закон о планирању породице (нарочито „политика једног детета”) нужно носити и низ негативних последица. Управо те последице јесу предмет дискусије у овом раду, а пажња ће бити усмерена и на државе које имају законску рестрикцију једног детета по породици, али и на државе у којима су становници из низа разлога, субјективне или објективне природе, одлучили да немају више од једног детета у породици.

Једна од последица „политике једног детета” јесу селективни абортуси. Ради се о појави тзв. преференције синова, при којој се женски фетуси абортирају, да би се осигурало да ће тај једини потомак бити управо – мушког пола (Williams 2012, 36). Иако се пракса селективних абортуса у Кини испоставила као врло негативна по друштво (повећавајући криминал код мушкараца, принудну и добровољну проституцију, инфантицид, фемидицид), то није спречило друге државе и друштва да наставе са истом (Liu and Finckenauer 2010, 91–92).

У потрази за научним чињеницама о селективним абортусима и њиховој повезаности са „политиком једног детета”, обратићемо се релевантној литератури истраживача из различитих крајева света – из држава које су обухваћене унапред задатом проблематиком – из Азијског и арапског региона, али и са Балкана, те држава у којима се ове појаве још нису оствариле. Поћи ћемо од разматрања прекида трудноће уопште, етичком, моралном и законском аспекту исте, потом – селективних абортуса као једне специфичне врсте абортуса, која се везује за званичну или незваничну „политику једног детета”. Фокус истраживања у овом раду се креће од Кине, Индије и арапског света, до Балкана, а у највећој мери – до Србије.

Иако постоје чланци у којима аутори-истраживачи полазе од негативне хипотезе, а то је да су „политика једног детета” (а уз њу и селективни абортуси) искључиво негативна ствар (Masih i

Mithani 2015; Powel 2012), као и аутори који траже позитивне стране у поменутиим појавама (Hesketh and Zhu 1997; Wang 2005), овај рад ће поћи од неутралне хипотезе о утицају „политике једног детета” на становништво.

Почећемо од анализе селективних абортуса, који су означени као једна од најчешћих последица „политике једног детета”, а који су најчешће невидљиви.

ПРЕКИД ТРУДНОЋЕ У ПЕРЦЕПЦИЈИ ЗАКОНА

Када су у питању прекиди трудноће – абортуси, и даље се воде жестоке полемике у свету за и против ове појаве. Док конзервативнији делови света говоре да је у питању убиство новог живота који још нема право гласа, либералнији говоре да је у питању рутинска медицинска процедура на коју свака жена има право. Закони о насилним прекидима трудноће разликују се од државе до државе, али контроверзе у вези са овим питањем и даље бујају, повремено прерастајући и у озбиљне друштвене покрете и протесте.

У Србији је право на абортус загарантовано Законом о поступку прекида трудноће у здравственим установама (Закон о поступку прекида трудноће 2005). Члан 2 став 1. гласи: „Прекид трудноће може се извршити само на захтев трудне жене”. Члан 3: „Прекид трудноће не може се извршити када се утврди да би се њиме теже нарушило здравље или угрозио живот жене”. Према Члану 7 истог закона, до навршене 10. недеље трудноће лекар специјалиста гинекологије и акушерства утврђује постојање услова за прекид трудноће, од 10. до 20. недеље одлучује конзилијум лекара те установа, док после 20. недеље трудноће о томе одлучује етички одбор здравствене установе (Закон о поступку прекида трудноће 2005). Треба нагласити да је прекид трудноће од 10. недеље па надаље забрањен, те да би до њега дошло мора да постоји криминолошка позадина трудноће – силовање, обљуба, инцест (Клајн-Татић 2011, 35).

Из наведених ставки може се закључити да је закон у Србији о прекидима трудноће прилично либералан. Свака жена има право да прекине трудноћу, без обзира да ли је то из медицински оправданих разлога или разлога неке друге врсте. Услов је само да буде старија од 16 година, а ако је млађа – уз сагласност родитеља или старатеља, према члану 1 горепомеутог Закона (Закон о поступку прекида трудноће 2005). Дакле, абортус се третира као универзално женско

право, према којем свака трудница одлучује да ли ће задржати трудноћу или је прекинути.

Разлози за прекид трудноће могу бити различити, од финансијских немогућности да се подиже (још једно) дете, узраста/старости мајке, непланиране трудноће, нарушеног здравственог стање мајке и фетуса итд (Sedlecki i Grbić 2013, 2). Међутим, поред разлога који се чине „оправданим” за прекид трудноће, постоји и један етички и морално врло упитан – прекид трудноће ако фетус није жељеног пола, у највећем броју случајева – женског пола.

Овај тренд тзв. селективних абортуса је у последњих пар деценија постао врло популаран у региону – Албанија, Црна Гора, Северна Македонија и како последње статистике показују – тренд је у порасту. Допринео је томе да се рађа већи број дечака него девојчица, што ће свакако носити одређене последице у будућности, с обзиром на то да се природна равнотежа у броју припадника оба пола нарушава. Тако долазимо до формалне и неформалне „политике једног детета”, која се на разне начине спроводи у различитим деловима света. Анализираћемо и ситуацију у предложеном контексту у Србији.

ПОСЛЕДИЦЕ „ПОЛИТИКЕ ЈЕДНОГ ДЕТЕТА” У КИНИ

Према мишљењу истраживача, „политика једног детета” је довела до селективних абортуса, односно – женског фетицида, а та појава је потом довела до тзв. недостајућих жена. Термин „недостајуће жене” (*missing women*) у Кини је осмишљен да представи девојчице/жене које се нису родиле због селективних абортуса, или су пак изгубиле животе чином инфантицида, фемцида итд. (Siwan and Debraj 2010, 1264–1265). Дакле, ради се о томе да је природним кретањима предвиђено тј. требало да буде још толико жена, али их из наведених разлога нема. Број „недостајућих жена” у Кини је довољно велики да можемо да говоримо о озбиљном демографском поремећају (Cai 2014, 62).

Иако кинески државни медији поричу да је „политика једног детета” довела до масовне појаве селективних абортуса, а тиме и до „недостајућих жена”, чињенице ипак говоре супротно, у чему се слажу научници и истраживачи (Cai 2014, 61–62). Познато је да жене боље преживљавају бројне кризне ситуације, што је случај од феталног периода, а и касније у животу показале су се отпорнијим

на претње разних врста, мање гину у ратовима и другим врстама сукоба од мушкараца, будући да су мање склоне ризичним облицима понашања (Obradović i Dinić 2010, 137–153). Из наведеног можемо закључити следеће: број жена и мушкараца у друштву, нарочито у репродуктивном добу, требало би да је приближно једнак или пак да је жена за нијансу више, што јесте, примера ради, демографски случај Србије (Republički zavod za statistiku 2024, 10, 13–18).

„Политика једног детета” у Кини (1979–2015) је током 35 година трајања оставила бројне последице на демографску слику државе (Asia Pacific Foundation of Canada 2017, 1–2), а једна од њих јесте тренд селективних абортуса, у раном периоду трудноће. Како су породице биле ограничене на само једно дете, велики број се одлучио на овај корак, да би осигурали мушког наследника у свом дому (Wang 2005). Треба узети у обзир и кинеско веровање да, осим продужетка лозе, поседовање мушког наследника означава просперитет куће, али и скок у друштвеном статусу родитеља (Zhang *et al.* 2022, 8).

Године 1980. у Кини, на 100 девојчица рођено је 106 дечака (Asia Pacific Foundation of Canada 2017, 9). У наредним годинама број дечака је варирао, да би 2000. године био забележен скок од чак 106,6 дечака на 100 девојчица. У години укидања „политике једног детета” однос је био 104,98 према 100 (Statista 2023).

Неки истраживачи наводе и много веће цифре. Примера ради, Јаођианг Ши (Yaojiang Shi) наводи да је 2000. године било рођено чак 117 дечака на 100 девојчица, те он ову разлику између званичних 106 и незваничних 117 назива „недостајућим девојчицама” (Shi and Kennedy 2016, 1119–1120). Ши такође сматра да та „разлика” говори о убијеним девојчицама, будући да је криминални акт чедоморства у Кини изузетно изражен, или пак о продатим девојчицама, будући да је забележен неславни пораст трговине људима у овој земљи последњих деценија (Shi and Kennedy 2016, 1120).

Ако погледамо последње статистике из 2022. године, видећемо да је најкритичнија ситуација у узрасту од 15 до 19 година (Statista 2023). Однос мушкараца и жена је 115,77 према 100. Код двадесетогодишњака је слична ситуација. У узрасту 20 до 24 године однос је 113,52 према 100, а од 25 до 29 година – 111,36 према 100 (Statista 2023).

Осврнућемо се на женско чедоморство у Кини, настало након увођења „политике једног детета”, од закаснеле или изостављене регистратуре да је дете уопште рођено, до тешког занемаривања,

изгладњавања и физичких злостављања, па до убиства детета. Од увођења „политике једног детета” до њеног укидања, забележен је велики скок смртности девојчица узраста до 4 године. Иако не постоје званични и поуздани прорачуни, процењује се да је рођење 10–15% девојчица регистровано са закашњењем, док је до 2000. године било чак 6 милиона рођене и нерегистроване женске деце (Shi and Kennedy 2016, 1120–1121). Процењује се да је око 8.5 милиона девојчица „нестало” са демографске слике Кине услед селективних абортуса или убиства детета у најранијем периоду живота (Shi and Kennedy 2016, 1121–1122).

Постоје и стручњаци који се буне против претераног повезивања „селективних абортуса” и „политике једног детета”, говорећи да је у Кини и у прошлости већи број мушкараца него жена (Sen 1992, 588–589). Међутим, постоји објашњење и за тај, наизглед, феномен. Економски услови у Кини и пре „политике једног детета” били су тешки и неповољни за жене, те је степен смртности жена на раду био прилично велики (Sen 1992, 589). Ситуација се променила тек 1979. године увођењем економске и аграрне реформе под Денгом Сијаопингом.

Кинеска здравствена заштита до Сијаопингове реформе била је прилично заостала и примитивна, што је довело до велике смртности жена на порођају, или услед недоступности лекова, здраве хране и пијаће воде (Hesketh and Zhu 2006, 13272).

Углавном лош здравствени систем, тежак физички рад, породично насиље, а потом и „политика једног детета”, допринели су томе да између 30 и 100 милиона жена у Кини данас буду „недостајуће” (Hesketh and Zhu 2006, 13272).

Наредни подаци верно показују какве последице трпи Кина због вештачки смањеног броја жена на демографској карти. Статистике за 2023. годину показују да у Кини живи 720 милиона мушкараца и 689 милиона жена. У 2010. години 18% мушког становништва је било неожењено и без икакве могућности да пронађу жену и склоне брак. У 2020. години тај број је скочио на 29% (National Bureau Of Statistics of China 2023). Ако се погледају резултати истраживања у „Кинеском годишњаку за статистику 2023”, могу се пронаћи следеће забрињавајуће цифре. У мушком делу популације, у узрасту 25–29 година 51,3% је неожењених; у узрасту 30–34 године 18,4% је неожењених; док је у узрасту 25–39 година 8% неожењених (National Bureau Of Statistics of China 2023).

Горући проблем на који указује кинеска власт и научна јавност, настао последицом смањења броја жена у Кини, јесте трговина људима (незаконито усвајање беба женског пола, кријумчарење девојчица и жена из других држава, принудни бракови, принудни рад, принудна проституција) (Ling 2018, 65–66). Иако Влада НР Кине улаже напоре да ову врсту криминала спречи, морамо да нагласимо да је иста у порасту (Zheng 2018, 172). А као главни узрок ове појаве наводи се недостатак жена услед негативних последица „политике једног детета” (Zheng 2018, 172–173).

Продају девојчица у Кини родитељи „оправдавају” вишком деце и сиромаштвом, прећуткујући избегавање казне услед „политике једног детета”. Сматра се да је око 200.000 беба женског пола продато у иностранство, наводно на усвајање, што ипак треба узети са резервом због недостатка поузданих података (James 1980, 226–228). Продате девојчице у Кини обично заврше на „тржишту” као слушкиње, супруге, конкубине, деца-невесте, усвојена деца (James 1980, 227). Према доступним подацима, од 2000. до 2013. године у Кини је продато 92.851 девојчица или жена у поменуте сврхе, а у 2000. години 21.814. Наравно, верује се да је реалан број далеко већи од ових који се нуде јавности (Zheng 2018, 171; Ling 2018, 67).

Принудни бракови, отимање жена које умногоме подсећа на причу о Ромуловим војницима који су отимали Сабињанке, такође је велики проблем у Кини. Жене се краду не само из сиромашнијих региона Кине, већ и из околних држава: Мијанмара, Вијетнама, Лаоса, Монголије (Madeline 2014), као што су, према историчару Ливију, у време римског краља Ромула насилно отимане жене из племена Сабина, ради склапања брака и рађања деце (услед, наравно, недостатка жена у племену Латина, тј. Римљана).

Такође, данас, жене из Северне Кореје које беже из своје државе и траже уточиште у Кини, врло често заврше у овој мрежи. Забележено је да бивају продате за принудне бракове на исти начин и жене из Русије, Америке и Африке. Процењује се да око 69,7% жена продатих у Кини заврши у принудним браковима (Madeline 2014).

Истраживања показују да је у Кини проституција забрињавајуће порасла последњих деценија (Ling 2018, 66). Тешко је одредити колико жена је у принудној проституцији, колико Кинескиња, а колико странкиња. Оно што може да се прати, бар делимично, јесте добровољна проституција, али мора се узети у обзир да је државни врх Кине криминализује исто као и принудну (Zheng 2009). Жене из

руралних средина, погођене сиромаштвом или другим животним неусловима најчешће почињу да се баве проституцијом. Исто тако и жене из Северне Кореје, Вијетнама, Мијанмара, Монголије, Малезије, Филипина и Тајланда (Zheng 2009).

Не треба изоставити ни да грађани Кине често изјављују да страхују од повећања криминалитета у својој држави, највише од отимања жена и деце. Свесни су реалних опасности због свих околности које су наведене, а треба узети у обзир и кинеско (оправдано) веровање да брачност смањује могућност криминалног понашања код мушкараца. Мањак жена у кинеском друштву допринео је повећању принудне и добровољне проституције, кријумчарења жена, принудних бракова и рада, продаје беба и женске деце у границама НР Кине и изван ње.

„ПРЕФЕРЕНЦИЈА СИНОВА” У ИНДИЈИ

„Политика једног детета” је формално уведена у Кини, али се као друштвена појава проширила по свету, а са њом – и одговарајуће последице. Дакле, брачни парови, или пак жене које из неког разлога саме рађају и подижу дете, из економских или социјалних отежавајућих околности – одлучују се за само једно дете. А у складу са индијским традицијама, које имају бројне додирне тачке са кинеским, постоји тежња да се обезбеди наследник мушког пола.

Такозвана „преференција синова” (*“son preference”*) карактеристична је и за индијско друштво исто као и за кинеско. Занимљиво је да 94% хиндуског становништва говори да је пожељно да породица има бар једног сина, а 91% говори да је битно да има бар једну кћерку, поред обавезног сина (Pew Research Center 2022). Према подацима Пју истраживачког центра са седиштем у Вашингтону, могућност сазнавања пола детета у раном периоду трудноће допринела је селективним абортусима у Индији, али је и даље изражен инфантицид међу женским бебама. Када је у питању мишљење Хиндуса о одређивању пола детета ради селекције истог, 26% сматра да је то потпуно прихватљиво и оправдано, а 40% сматра да је делимично оправдано (Pew Research Center 2022).

Да је проблем селективних абортуса у Индији итекако реалан, показује и закон из 1994. године (допуњен 2003.) који забрањује одређивање пола фетуса (Pre-Conception and Pre-Natal Diagnostic Techniques Act 1994). Ипак, иако се тиме обезбеђује рођење женског

детета које можда није по вољи родитеља, не гарантује се безбедност детета у даљем животу и заштита од његовог злостављања, па и убиства.

Према истраживањима индијског научника Џанмеџаје Самала (Janmejaaya Samal), у последње три деценије извршено је између 4 и 12 милиона селективних абортуса на подручју Индије. У складу са културом којој припада, Самал ову појаву назива „крвавим масакром” над девојчицама, којем се још није стало на пут, већ се и даље дешава (Samal 2016, 502). Он даље објашњава да појава женског фетицида доводи до недостатка невеста (тј. жена у репродуктивном периоду) и продаје невеста. Као што смо видели на примеру Кине, и у овом случају долази до повећања кријумчарења жена, принудних бракова и проституције (503).

Индијски научни извори наводе да је од 1991. године до данас 80% индијских региона забележило нагли пад броја рођених девојчица у односу на дечаке (Jha *et al.* 2011, 1922). У забрињавајућој статистици на првом месту се налази Пунџаб, а за њим: Харјана Махараштра, Гуџарат и Хималан Прадеш. Оквирно се процењује да се годишње изврши око 500.000 селективних абортуса у свим наведеним регионима заједно (Jha *et al.* 2011, 1922).

Важно је напоменути да индијски истраживачи различито процењују број селективних абортуса на подручју Индије. Равиндер Каур (Ravinder Kaur) сматра да је тај број већи од пола милиона, те наводи цифру од 1.2 до 1.4 милиона селективних абортуса годишње (Kaur and Кароог 2021, 111–112). Ствар је у томе што се велики број абортуса изврши ван оквира здравствене установе, у приватним условима, што је врло тешко пратити.

Неки истраживачи процењују да ће до 2030. године у Индији бити преко 6 милиона „недостајућих жена”, али не искључују могућност да број буде већи (Bongaarts and Guilмото 2015, 245). Иако су статистике за Индију неуједначене и постоје „замрачени региони” за које нема података, можда је најобухватнија статистика Уједињених нација објављена 24. марта 2024. године. У њој се наводи да је у 2024. години на нивоу целе Индије стопа односа бројног стања оба пола износила 106,45 мушкараца на 100 жена (Statistic Times 2024).

НЕЗВАНИЧНА „ПОЛИТИКА ЈЕДНОГ ДЕТЕТА” У СВЕТУ

Након Кине и Индије, забрињавајућа статистика се бележи и у Пакистану и Вијетнаму. Иако законски „политика једног детета” никада није уведена, родитељи (мајке) се одлучују за нешто слично, будући да се последњих пар деценија смањује број рођене деце у породицама. Налик на Индију, и у овим државама се труде да бар један потомак у породици буде мушког пола, у складу са традиционално усвојеним схватањима. Дакле, истраживања показују да се у Пакистану на сваких 100 девојчица роди 112 дечака (Qayyum and Nagma 2017, 2). Претпоставља се да је од почетка вршења селективних абортуса до данас Пакистан изгубио близу 10 милиона девојчица (3). Као у Кини и Индији, у питању је појава „преференције синова”, што ову земљу сврстава у сам врх по броју женских фетицида и инфантицида (Abrejo *et al.* 2009, 3, 5).

У Вијетнаму се, у зависности од регије, број дечака на 100 девојчица креће од 110 до 116 (Chao *et al.* 2021). Пренатална дијагностика и селективни абортуси су у највећој мери допринели томе. Просечан број деце у вијетнамским породицама је двоје, а родитељи се труде да осигурају рођење бар једног сина у породици. Званично, вијетнамске власти забрањују селективне абортусе који се не могу извршити на државним клиникама, али се зато врше у приватним (Chao *et al.* 2021). Забележен је и пораст стерилитета након селективних абортуса на приватним клиникама, а разлози за то варирају – од неповољности услова до нестручног особља.

ТРЕНД ЈЕДНОГ ДЕТЕТА НА БАЛКАНУ

Иако се може учинити да су „политика једног детета” и све њене последице удаљене од нас и карактеристичне за азијски и арапски свет, ипак није тако. У скоро свим балканским државама, жене (и породичне заједнице) из економско-социјалних разлога практикују да роде и гаје само једно дете, што се, наравно, негативно одражава на наталитет (TV Nova 2024). Истраживања показују да „преференција синова” постоји и на Балкану, те можемо повући паралелу између Азије и Балкана једноставном констатацијом – родити једно дете и то да буде – мушко. Наравно, није то случај свих држава (горе смо већ навели да је у Србији однос између мушкараца

и жена и даље 1:1), а у наставку ћемо анализирати – ко на Балкану практикује селективне абортусе и, свесно или несвесно, срља у друштвене поремећаје од којих деценијама уназад пате азијске државе.

Америчка Централна обавештајна агенција (ЦИА) прати бројно стање мушкараца и жена у свету, наталитет и морталитет по државама. Њихове информације користе и научни радници и новинари-истраживачи, те се исти подаци срећу и на званичном сајту ЦИА и у бројним научним радовима, на које ћемо у наставку обратити пажњу.

Дакле, према извештају ЦИА (на који се позивамо, у недостатку релевантне научне грађе која би податке потврдила или оповргла), селективни абортуси нису појава само у Кини, Индији и арапском свету, већ их има и на Балкану: у Албанији, Северној Македонији, Црној Гори и Косову и Метохији¹. Према последњим јавно доступним извештајима из 2013. године, број рођених дечака у односу на број рођених девојчица се на поменутих територијама креће између 108 и 110 према 100 (СИА 2013). Иако постоји сумња да су наведени подаци предимензионирани, ипак треба обратити пажњу на тренд који се свакако јавља и на Балкану у последњих пар деценија (СИА 2013).

Са могућностима пренаталног тестирања у раном периоду трудноће може се открити пол детета, а самим тим и донети одлука о задржавању или прекиду трудноће. Када су у питању развијеније европске државе, статистике показују да је однос броја жена и мушкараца у репродуктивном периоду приближно 1:1. Статистике важе и за државе већег дела Африке и за највећу државу на свету – Руску Федерацију (СИА 2013).

Међутим, селективни абортуси су се појавили и на Балкану, као последица тренда рађања једног детета по породици (или једно дете по мајци). Наиме, наталитет у Албанији у последње три деценије нагло опада. Од просека од петоро деце по породици, у 21. веку дошли су до двоје (СИА 2013). Стога, могућности да се пренаталним анализама сазна пол детета и евентуално прекине трудноћа у случају нежељеног пола, довеле су до тога да се „осигурава” (једно) мушко дете у породици.

¹ ЦИА означава КиМ као Републику Косово и третира га као посебну државу у којој је доминантно становништво – албанско. Тиме крше Резолуцију Савета безбедности Уједињених нација 1244, која КиМ третира као територију Републике Србије, до проналаска другачијег решења.

Притом, узмимо у обзир да је природни прираштај у Северној Македонији и Србији годинама негативан (око минус 5), у Црној Гори је једва позитиван, а више од 50% родитеља одлучује да има само једно дете. Разлози су различити, али међу наведенима сигурно доминира социјално-економски, што ћемо посебно разјашњавати у наставку рада.

Црна Гора

Појава селективних абортуса у Црној Гори је допринела стварању покрета „Нежељена”. Символичан назив говори о непожељном женском полу детета, због преференције супротног. Центар за женска права у Црној Гори износи следеће податке: у последње две деценије рађа се у просеку 109 дечака на 100 девојчица. Појава је свој врхунац доживела 2009. године када се рађало 113 дечака на 100 девојчица. Стога, статистике из 2017. године су показале да у Црној Гори недостаје око 3.000 жена у репродуктивној доби (Centar za ženska prava 2017).

Дакле, како је тенденција брачних парова (или самохраних мајки) да одгајају само једно дете у породици, а на мушко дете се гледа као на настављача лозе, будућег домаћина и чувара огњишта, тако се тежи осигуравању рођења будућег родитељског „ослонца” (Kiščenko 2021, 72). Међутим, будући родитељи не размишљају да ли ће њихов „настављач лозе” заиста то и бити, пронаћи жену и оставити потомство, ако сви родитељи (или бар већина њих) буде размишљала на исти начин и водила се „политиком једног детета” и избора пола.

У складу са покретом „Нежељена” ишли су и симболични розе плакати лепљени широм Црне Горе, у нади да ће тако допрети до свести родитеља који се одлучују за селективне абортусе: „Последњи поздрав. Драга Нежељена, твоји родитељи више желе дјечака и зато ниси добила прилику да будеш рођена. Опрости им. Твоја ожалошћена Црна Гора” (Priјedor24h 2017).

За селективне абортусе углавном се окривљује дубоко укорењено патријархално васпитање. Притом, целом проблему више значаја придају медији, него што то чини научна јавност (Davidović 2022, 2). А проблем постаје све озбиљнији будући да се процењује да ће у наредних 20 година у Црној Гори недостајати око 8.000 жена, ако се стари стереотипи не освесте и не поправи сива демографска слика (Brković 2021, 35).

Иако се абортус уопштено посматра као право жене регулисано законом, наведене анализе указују да постоје манипулације истим. Остаје питање: како стати на пут селективним абортусима да се не би поновио кинески сценарио?

Северна Македонија

У тренд формирања породица са једним дететом и вршења селективних абортуса, стручњаци наводе да се уписала и Северна Македонија (Simić 2023, 23). Велика разлика између броја рођених дечака и девојчица (наводно у неким крајевима премашује број од 110 дечака рођених на 100 девојчица) приписује се селективним абортусима (Commissioner for Human Rights 2014).

Закон о спровођењу прекида трудноће у Северној Македонији је врло сличан закону који се спроводи у Србији. Дакле, жене имају право на абортус у складу са добом трудноће, здравственим стањем и другим одлучујућим факторима, у које спада и криминолошки (Antonovska 2021, 2).

Иако извори наводе различите податке о броју рођених дечака и девојчица у овој земљи, сви се слажу да је последњих деценија нагло порастао број рођених дечака. Према подацима Одељења за политике Генералног директората за спољне политике Европске уније, од 1997. године до 2012. у Северној Македонији се рађало 108 дечака на 100 девојчица (European Parliament's Committee 2012, 24).

Албанија

Одељење за политике Европског парламента ипак није означило Северну Македонију као критичну државу по демографском односу броја мушкараца и жена. Као критичну су обележили Албанију, будући да се посматране 2012. године на 100 девојчица рађало 111 дечака (European Parliament's Committee 2012, 24). Стручњаци за заштиту људских права из европских кругова упозоравају на бројне примере различитог односа према мушкој и женској деци у Албанији, не говорећи само о селективним абортусима. Они говоре и о томе да се не приређују прославе за рођење женског детета, да се очекује жена удаја у раним двадесетим годинама, да наслеђује мањи део очевине него браћа, да у случају смрти мужа имовина припада његовим родитељима. И док се на синове гледа

као на пожељнији пол који ће продужити лозу и сачувати имовину у оквирима породице, ћерка се гледа као „туђа кућа”, дакле, све што она стекне од капитала или имовине прелази у кућу у коју се удала (Robitaille and Milla 2022, 8).

Треба узети у обзир и насиље над албанским женама у партнерским односима. Према пријављеним случајевима насиља (а остаје питање колико има непријављених), чак 37% жена у Тирани трпи неку врсту породичног насиља (Robitaille and Milla 2022, 8). Насиље је учесталије у руралнијим срединама, као и у неравноправним браковима у којима је жена образованија од мушкарца (9). Овакви неуслови живота албанских жена могу да се посматрају као један од разлога зашто оне преферирају мушке наследнике у односу на женске, према пароли – „да се не мучи као ја” (9).

Истраживачи са Факултета друштвених наука Универзитета у Тирани говоре о томе како селективни абортуси негативно утичу на здравље жене, пре свега – психичко (Xhani and Tahiri 2015, 108). Жена која је из било којих разлога принуђена да изврши абортус само зато што је фетус женског пола, тешко да може остати психички стабилна и здрава јер је нарушено њено право избора. Говоримо о оба случаја – када је жена натерана/притиснута од мужа и породице на абортус, и када сама, због неког животног разочарења, одлучи да се „реши” женског детета да не би доживело њену судбину (109). Ситуација у којој је жена притиснута и оптерећена идејом да мора да роди мушког наследника или више њих такође се негативно одражава на њено психичко здравље (109–110).

Слична ситуација је и на Косову и Метохији међу албанским становништвом. Извори наводе да се између 108 и 110 дечака рађа на 100 девојчица (Basha and Hutter 2006, 35). Забележен је и случај једног од будућих очева који је истраживачима изјавио следеће: „Овога пута добићу девојчицу. Надам се да ћу следећи пут добити дете” (36). Дакле, из наведеног се намеће мишљење да се женско дете и не сматра дететом, већ неком врстом нужног зла, које се десило а, у ствари, није ни пожељно, ни потребно.

Србија

Србија годинама има негативан природни прираштај, а сваке године губи нешто више од 30.000 становника због тога. Стратегија подстицања рађања за Републику Србију из 2018. године наводи

следеће: „Према последње доступним подацима, који се односе на 2016. годину, стопа укупног фертилитета у Републици Србији износи 1,46, што је испод европског просека, који износи 1,58 детета по жени. Другим речима, ниво рађања је у континуитету од 1999. чак за 30% нижи од потреба простог обнављања становништва” (Strategija podsticanja rađanja 2018).

Медији су пренели да су селективни абортуси стигли и у Србију, као и да их лекари сматрају неморалним и неетичним (Subin 2011). На срећу, појава још није омасовљена, што оставља времена стручњацима да реагују, едукују и упозоре парове.

Србија је једна од држава у којој се и даље број рођених дечака и девојчица у суштини поклапа, те је однос приближно 1:1 уз мање осцилације (Republički zavod za statistiku 2024, 13). Селективни абортуси још нису омасовљени у Србији, а према подацима Института за јавно здравље „Милан Јовановић Батут”, у просеку се годишње у Србији изврши до 17.000 укупних прекида трудноће (Jovanović 2022). Насупрот овим подацима, у медијима се годинама тврди да се у Србији годишње изврши и до 200.000 абортуса годишње, иако би то логистички било немогуће организовати (Mišković 2006).

Уопштено гледано, постојање „абортусне културе” у Србији и посматрања абортуса као „доминантног метода контроле рађања” је ипак забрањивајуће (Đakovac 2017, 107–108). Притом, не дискутујемо о томе – за и против абортуса – већ истичемо значај едукације мушкараца и жена у репродуктивном периоду да се заштите од нежељене трудноће, дају предност паметном планирању породице, да би се медицинске интервенције смањиле, те самим тим и могућности последица по психичко или физичко здравље жене (109). И наравно, треба едуковати младе да су женска деца једнако вредна као и мушка. Објаснити будућим родитељима да нема смисла имати мушко дете, сина и наследника, да „очува лозу”, ако ће он сутра бити нежењен, усамљен, окружен хиљадама других мушкараца који никада неће бити ожењени и имати потомство. Да ли је то будућност коју им прижељкују?

ЗАКЉУЧАК

„Политика једног детета”, била она формална или неформална, носи бројне последице по друштво у којем се примењује. Од појаве да становништво нагло стари, тј. да старијих има више него подмлатка,

до појаве у којој долази до фетицида или инфантицида, да би се дошло до детета жељеног пола или сачувало само једно дете у породици. У многим крајевима света се примењује систем планирања породице селективним абортусима, при којем се предност даје мушким фетусима. Такозвана преференција синова честа је појава у НР Кини, нарочито након увођења „политике једног детета”, али и у Индији и арапском свету. Разлози за то су различити – систем вредности и васпитања, социо-економски разлози.

Тренд формирања породичних гнезда са само једним дететом, а са њим и селективних абортуса, појавио се последњих пар деценија и на Балкану, а стручњаци тврде да их највише има у Албанији, Црној Гори и Северној Македонији. Како се породице одлучују да имају максимум двоје деце, теже да „створе услове” да (бар) једно дете буде мушког пола. Дубоко укорењен патријархални систем вредности, у којем је син чувар лозе, наследник имовине, носилац породичног презимена, док је ћерка „туђа кућа” – умногоме је утицао на ову појаву.

Медији су пренели вест да су се селективни абортуси појавили у Србији, али научни извори дају различите податке о појави. У Србији се и даље рађа приближно једнак број дечака и девојчица годишње, што је најважније ради очувања полног баланса на демографској слици Србије.

Абортус или прекид трудноће се посматра као једно од људских права и свака жена има право да одлучи да ли ће задржати трудноћу или не. Исто важи и за нежељени пол детета, односно – ако будућа мајка не жели девојчицу, она има право да прекине трудноћу. Међутим, да ли је етички прекинути трудноћу, само зато што је фетус женског пола? И где води таква појава у друштву?

Ако погледамо друштвену слику НР Кине од увођења „политике једног детета” до данас, биће нам јасно шта се дешава када се поремети демографски биланс између броја жена и мушкараца. „Политика једног детета” допринела је повећању броја селективних абортуса, али и женских инфантицида и чедоморстава. Милиони кинеских девојчица после 1979. године нису били регистровани, тј. нису били уписани у матичне књиге рођених. Нежељена женска деца су трпела физичко и психичко злостављање, занемаривање, изгладњавање, да би на крају била и убијана.

Смањење броја жена у друштву повећало је стопу криминалитета, која је озбиљна претња по безбедност НР Кине,

будући да је процветала трговина људима, дакле продаја деце ради усвајања, припремање девојчица-невеста, принудни рад и проституција. Такође, ради женидбе, мушкарци су били принуђени да купују или отимају невесте из Мијанмара, Непала, Кореје и других сиромашних држава у окружењу. Можемо рећи да се ради о савременим „Сабињанкама” које једно племе отима од другог, ради склапања брака и рађања деце.

Да бисмо избегли трагичну судбину Кине, потребно је едуковати младе парове да су девојчице једнако вредне као и дечаци и да пол детета није битан, док се дете здраво и правилно васпитава. Такође, ради смањења укупног броја абортуса, који ипак оставља негативне последице по психо-физичко здравље жена, потребна је додатна едукација о заштити од нежељене трудноће и контрацептивним средствима.

Уосталом, сви будући родитељи који планирају да имају само једно дете, и притом да изаберу његов пол, треба да се запитају: који је смисао имати сина, који сутра неће имати са киме да се ожени? А ако се појава „омасови”, друштво ће доћи до феномена „недостајућих жена”, што ће милионе мушкараца осудити на самоћу и оставити несагледиве последице по друштво.

РЕФЕРЕНЦЕ

- Abrejo, Farina Gul, Babar Tasneem Shaikh, and Narjis Rizvi [Abrejo *et al.*]. 2009. “ ‘And They Kill Me, Only Because I Am a Girl’...a Review of Sex-Selective Abortions in South Asia.” *The European Journal of Contraception & Reproductive Health Care* 14 (1): 10–16. DOI: 10.1080/13625180802518231.
- Antonovska, Daniela. 2021. “The right to abortion in North Macedonia.” *Women Health Open Journal* 7 (1): 1–3. DOI: 10.17140/WHOJ-7-139.
- Asia Pacific Foundation of Canada. 2017. *China’s One-Child Policy*. Asia Pacific Foundation of Canada: Fondation Asie Pacifique du Canada.
- Basha, Vlora, and Inge Hutter. 2006. *Pregnancy and Family Planning in Kosovo: a Qualitative Study*. Groningen: University of Groningen.
- Bongaarts, John, and Christophe Z. Guilmoto. 2015. “How many more missing women? Excess female mortality and prenatal sex selection, 1970–2050.” *Population and Development Review* 41 (2): 241–269.
- Brković, Čarna. 2021. „U ime kćerke – antropologija roda u Crnoj Gori.” *Godišnjak za sociologiju* (27): 33–45.

- Cai, Yong. 2014. "China's Demographic Challenges: Gender Imbalance." In *China's Challenges*, eds. J. De Lisle and A. Goldstein, 60–82. Philadelphia: University of Pennsylvania Press. DOI: 10.9783/9780812291766-004.
- Chao, Fengqing, Christophe Z. Guilmoto, and Hernando Ombao [Chao *et al.*]. 2021. "Sex ratio at birth in Vietnam among six subnational regions during 1980–2050, estimation and probabilistic projection using a Bayesian hierarchical time series model with 2.9 million birth records." *PLoS ONE* 16 (7): e0253721. DOI: 10.1371/journal.pone.0253721.
- Centar za ženska prava. 2017. „Neželjena – kampanja protiv prenatalnog odabira pola.” *Centar za ženska prava*. Poslednji pristup 25. Jun 2024. <https://womensrightscenter.org/kampanja-protiv-prenatalnog-odabira-pola/>.
- CIA. 2013. „Sex Ratio.” *CIA*. Last accessed 25. Jun 2024. <https://web.archive.org/web/20131104052235/https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/fields/2018.html>.
- Commissioner for Human Rights. 2014. "Sex-selective abortions are discriminatory and should be banned." *Commissioner for Human Rights*. Last accessed 25. Jun 2024. <https://www.coe.int/sr-RS/web/commissioner/-/sex-selective-abortion-are-discriminatory-and-should-be-bann-1>.
- Davidović, Jovana. 2022. "My dear unwanted: media discourse on sex-selective abortion in Montenegro." *Feminist Media Studies* 23 (7427): 1–23. DOI: 10.1080/14680777.2021.2018620.
- Đakovac, Aleksandar. 2017. „Abortusna kultura u Srbiji – bioetički, religijski i nacionalni aspekti.” *Nacionalni interes* 28 (1): 105–118. DOI: 10.22182/ni.2812017.5
- European Parliament's Committee. 2012. *Gendercide: The Missing Women?* Directorate -General For External Policies Of The Union, Directorate B, Policy Department. European parliament.
- Hesketh Therese, and Wei Xing Zhu. 1997. "Health in China: The one child family policy: the good, the bad, and the ugly." *BMJ* 314: 1682–1687.
- Hesketh Therese, and Wei Xing Zhu. 2006. "Abnormal sex ratios in human populations: Causes and consequences." *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America* 103 (36): 13271–13275.

- James, William Loewen. 1980. "Transaction in People: The Chinese Market in Slaves, Servants, and Heirs." *Asian and African Systems of Slavery*. Berkeley and Los Angeles: University of California Press: 223–250.
- Jha, Priyaranjan, Maya A. Kesler, Rajesh Kumar, Faujdar Ram, Usha Ram, Lukasz Aleksandrowicz, Diego G. Bassani, Shailaja Chandra, and Jayant K. Banthia. [Jha *et al.*] 2011. "Trends in selective abortions of girls in India: analysis of nationally representative birth histories from 1990 to 2005 and census data from 1991 to 2011." *Lancet*: 1921–1928.
- Jisen, Ma. 1998. "The Politics of China's Population Growth." *Asian Perspective* 22 (1): 35–52.
- Jovanović, Verica, ur. 2022. *Zdravstveno-statistički godišnjak Republike Srbije 2022*. Beograd: Institut za javno zdravlje „Milan Jovanović Batut”.
- Kaur, Ravinder and Taanya Kapoor. 2021. "The Gendered Biopolitics of Sex Selection in India." *Asian Bioethics Review* 13 (1): 111–127.
- Kiščenko, Diana. 2021. "An Ethnographic Exploration of Son Preference and Inheritance Practices in Montenegro." *Comparative Southeast European Studies* 69 (1): 69–88.
- Klajn-Tatić, Vesna. 2011. „Aktuelni problem abortusa, prenatalnog genetskog testiranja i upravljanja trudnoćom." *Stanovništvo* (1): 33–52.
- Ling, Bonny. 2018. "Prostitution and Female Trafficking in China: Between Phenomena and Discourse." *China Perspectives* 1–2: 65–74.
- Liu, Min, and James O. Finckenauer. 2010. "The Resurgence of Prostitution in China: Explanations and Implications." *Journal of Contemporary Criminal Justice* 26 (1): 89–102. DOI: 10.1177/1043986209350172.
- Madeline Fetterly. 2014. "Sex Trafficking and China's One Child Policy." *The Diplomat*. Last accessed 20. June 2024. <https://thediplomat.com/2014/11/sex-trafficking-and-chinas-one-child-policy/>.
- Masih, Younas, and Mithani, S.S. 2015. "Gender Selective Abortions Should be Prohibited." *i-manager's Journal on Nursing* 5 (3): 9-12. DOI: 10.26634/jnur.5.3.3623.
- Mišković, I. 2006. „U Srbiji godišnje 200.000 abortusa." *Blic*. Poslednji pristup 25. Jun 2024. <https://www.blic.rs/vesti/drustvo/u-srbiji-godisnje-200000-abortusa/nzkxyfk>.
- National Bureau Of Statistics of China. 2023. *China Population and Employment Statistics Yearbook*. China Statistics Press: Beijing, China.

- Obradović, Biljana, i Bojana Dinić. 2010. „Osobine ličnosti, pol i starost kao prediktori zdravstveno rizičnih ponašanja.” *Primenjena psihologija* (2): 137–153.
- Pew Research Center. 2022. “Son preference and abortion.” *Pew Research Center*. Last accessed 20. Jun 2024. <https://www.pewresearch.org/religion/2022/03/02/son-preference-and-abortion/>.
- Pre-Conception and Pre-Natal Diagnostic Techniques Act*. 1994. Government of India.
- Prijedor24h. 2017. „Plakati i čitulje širom zemlje: Ko je Neželjena?” *Prijedor 24 – nezavisni portal*. Poslednji pristup 20. jun 2024. <http://prijedor24h.net/2017/11/18/plakati-i-citulje-sirom-zemlje-ko-je-nezeljena-foto/>.
- Powell, Tabitha M. 2012. “The negative impact of the one child policy on the Chinese society as it relates to the parental support of the aging population.” Doctoral dissertation. Georgetown University.
- Qayyum, Kanwal, and Rehan Nagma. 2017. “Sex-selective Abortion in Rural Pakistan.” *Journal of Advances in Medicine and Medical Research* 22 (12): 1–7.
- Republički zavod za statistiku. 2024. *Žene i muškarci u Republici Srbiji: Women and Man in Republic of Serbia*. Beograd: Republički zavod za statistiku.
- Robitaille, Marie-Claire, and Joniada Milla. 2022. *Son Targeting Fertility Behavior in Albania*. Bonn: Institute of Labor Economics.
- Samal, Janmejaya. 2016. “The unabated female feticide is leading to bride crisis and bride trade in India.” *Journal for Family Medicine and Primary Care* 5 (2): 503–505.
- Sedlecki, Katarina, i Dragana Grbić. 2013. *Namerni prekid trudnoće – vasa odluka i odgovornost: Preporuke za bezbedni prekid trudnoće i izbor buduće kontracepcije*. Beograd: Institut za zdravstvenu zaštitu majke i deteta Srbije „Dr Vukan Čupić”, Republički zavod za planiranje porodice.
- Sen, Amartya. 1992. “Missing women.” *BMJ: British Medical Journal* 304 (6827): 587–588. DOI: 10.1136/bmj.304.6827.587.
- Shi, Yaojiang, and John James Kennedy. 2016. “Delayed Registration and Identifying the “Missing Girls” in China.” *The China Quarterly* 228: 1018–1038. DOI:10.1017/S0305741016001132.
- Statista. 2023. „Sex ratio in China in selected years from 1953 to 2023.” *Statista*. Last accessed 23. Jun 2024. <https://www.statista.com/statistics/251102/sex-ratio-in-china/#:~:text=In%202023%2C%20the%20sex%20ratio,to%20be%20one%20to%20one.>

- Statistic Times. 2024. "Gender ratio in India." *Statistic Times*. Last accessed 23. Jun 2024. <https://statisticstimes.com/demographics/country/india-sex-ratio.php#:~:text=Gender%20ratio%20in%20India&text=In%202024%2C%20the%20sex%20ratio,to%201.56%20percent%20male%20population>.
- Strategija podsticanja rađanja, „Službeni glasnik RS”, br. 25/2018.
- Subin, J. 2011. „Selektivni abortusi stigli u Srbiju.” *B92*. Poslednji pristup 27. maj 2024. https://www.b92.net/o/zdravlje/vesti?nav_id=548873.
- Simić, Jelena. 2023. „Prenatalna selekcija pola – stalni izazov za pravo i etiku.” *Aktuelnost medicinskog prava – teorija, praksa, zakonodavstvo* (4): 22–23.
- Siwan, Anderson, and Ray Debraj. 2010. "Missing Women: Age and Disease." *The Review of Economic Studies* 77 (4): 1262–1300.
- TV Nova. 2024. „Sumorna statistika – Balkan odumire zbog manjka nataliteta i migracija.” *TV Nova*. Poslednji pristup 19. septembar 2024. <https://nova.rs/emisije/sumorna-statistika-balkan-odumire-zbog-manjka-nataliteta-i-migracija/>.
- Wang, Feng. 2005. "Can China Afford to Continue Its One-Child Policy?" *Asia Pacific Issues* 77: 1–12.
- Wei, Shang-Jin. 2015. "Freer Choice, Lower Growth, and Higher Welfare: Recent Changes in China's Population Control Policy and the Impact on Its Economy." *Asia Economic Policy Conference – Policy Challenges in a Diverging Global Economy* 2015: 129–148.
- Williams, Jeremy. 2012. "Sex-Selective Abortion: A Matter Of Choice." *Law and Philosophy* 31 (2): 125–159.
- Xhani, Dorina, and Fatlinda Tahiri. 2015. "Understanding sex-selective abortion and its influence on womens mental health." *Albanian Medical Journal* (3): 107–113.
- Zakon o postupku prekida trudnoće u zdravstvenim ustanovama [Zakon o postupku prekida trudnoće]. Službeni glasnik RS, br. 16/95 i 101/2005.
- Zhang, Yanzhe, Zou Bowen, Zhang Huai and Zhang Jian [Zhang *et al.*]. 2022. "Empirical Research on Male Preference in China: A Result of Gender Imbalance in the Seventh Population Census." *International Journal of Environmental Research and Public Health* 19 (11): 1–17.
- Zheng, Tiantian. 2009. *Red Lights: The Lives of Sex Workers in Postsocialist China*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Zheng, Tiantian. 2018. "Human trafficking in China." *Journal of Historical Archaeology & Anthropological Sciences* 3 (2): 171–178.

Dajana Lazarević**Institute for Political Studies, Belgrade***THE ONE-CHILD POLICY AND ITS
CONSEQUENCES: ASIA AND THE BALKANS****Resume**

The one-child policy first appeared in the framework of legal regulations in the Republic of China in 1979. According to traditional Chinese beliefs, families with a male heir were considered more respectable and prosperous than families with a female heir. As a large number of families wanted to ensure a male heir and, at the same time, to avoid punishment for exceeding the permitted number of children, parents decided on various methods, which today we would call inhumane and criminal. From selective abortions to hiding the birth of female children, who suffered abuse, starvation, and often brutally killed. We will dwell in particular on the phenomenon of selective abortions, which is not only characteristic of China but also the more significant part of Asia and has also reached the Balkans. The paper before the readers does not represent a mirror of the positions of *ProLife* or *ProChoice* when it comes to abortions. This paper presents an objective, multidisciplinary view of the phenomenon of selective abortions, which appeared first in the People's Republic of China as a result of the introduction of the "one-child policy." Later, it came to India and the Arab world, and for the last two decades, it has also been practiced in certain countries of the Balkans (Albania, North Macedonia, and Montenegro). The so-called "son preference" reasons differ: value system, upbringing, and socio-economic reasons. However, the consequences of doing so are unfathomable since the natural demographic balance between the number of male and female members is disturbed.

Keywords: one-child policy, selective abortions, "missing women", infanticide, demographic balance, criminal behavior

* E-mail address: dajanalazarevic93@gmail.com; ORCID: 0009-0001-2534-450X.

* Овај рад је примљен 5. јула 2024. године, а прихваћен на састанку Редакције 17. октобра 2024. године.